

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus septimus (argumentum)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

sitionibus uti, ad principium non euntem, utpote qui supra suppositiones ascendere nequeat, utaturque imaginibus his quæ ex inferioribus sunt ad superiorum similitudinē comparatæ, atque ita opinione conceptæ distinctæque sunt, quasi ad illa perspicue conferant.

Intelligo equidem dici abs te quod in geometria & alijs eius germanis artibus fieri solet. Alteram intelligibilis partem ad illud referre me scito, quod ipsa ratio per demonstrandi facultatem attingit, dum suppositiones non pro principijs habet, sed reuera pro suppositionibus accipit, tanquam gradibus quibusdam & adminiculis utens, quousque ad illud quod non supponitur, ad principium uidelicet ueniens uniuersi ipsum attingat, & rursus adhæreat illis quæ principio hærent, atque ita ad finem usque perueniat, nullo prorsus sensibili utens, sed ipsis speciebus, per ipsas, atque ad ipsas progrediens. Intelligo tandem, quanquam minime sufficienter, ut cuperem. Videris enim mihi magnū opus proponere. Moliris quidem differere, partem illam uere existentis & intelligibilis generis, quam per demonstrationis scientiam speculamur, illa esse clariorem quam ex illis scientijs quæ artes appellant, inuestigamus. In quibus pro principijs suppositiones habentur, & qui ista considerant, cogitatione coguntur non sensibus intueri. Quoniã uero ad principium non ascendunt, sed ex suppositionibus indagant, intellectum circa hæc habere tibi nequaquam uidentur, licet cum principio intelligibilia sint. Videris autem mihi geometricarum & similiarum rerum habitum, cogitationem potius appellare quam intellectum, quasi cogitatio inter opinionem & intellectum medium teneat. SuffICIENTER admodum percepisti. Atque ad has quatuor proportionales, quatuor itidem animi affectiones accipe. Intelligentiam quidem ad supremum ipsum, ad secundum cogitationem, ad tertium fidem, ad postremum uero assimilationem siue imaginationem. Hæc præterea inuicem alternæ ratione proportionis ordina, ut ita hæc claritatem participant, quemadmodum illa circa quæ sunt, ueritatem. Intelligo equidem, & quod dicis admitto, & ut iubes ita dispono.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI IN
dialogum septimum de iusto.

SAPIENTES Diuino ingenio præditi omne mentis studium à terrenis ad coelestia, à mobilibus ad immobilia, ab his quæ sentiuntur, ad illa quæ superant sensum, pro uiribus conuerterunt. Considerantesque mundi machinam et unam esse, & mirabiliter ordinatam, neque tamē ex seipsa posse consistere, cum ex diuersis componatur atque mutetur, merito cognouerunt ab alio dependere: ab alio inquam uno atque sapientissimo, qui & unum cōficiat opus ex multis, & id unum ubique ordinet sapienter, regat præterea & potenter, opus uidelicet ingens atque multiplex, motu quidem perpetuo, atque rapidissimo, non tamen aberrante reuolutum: ducat quoque benignissime singula ad bonum mirificatum comoditate tum facilitate currentia. Quamobrem communi quadam conceptione deum esse pariter consenserunt, unum uniuersi regem potentem & sapientem atque clementem: quem & terreni reges, rerumque publicarum gubernatores pro uiribus debeant imitari. Post communem hanc de deo cōceptionem gemina rursus uia ad deum cœperunt planius atque propius proficisci: per alteram quidem negando, per alteram referendo. Nam illa quid ipsum bonum, id est, quid deus non sit argumentantes, probauerunt neque esse quicquam ex his quæ capiuntur sensibus, neque ex his quæ mente cōprehenduntur. In hac autem & creaturas ad creatorē, & uicissim creatorē referentes ad creaturas, excogitauerunt qua ratione & creator singula faciat atque perficiat, & creaturæ ad ipsum sese uel habeant, uel imitari, uel consequi possint. Hæcenus procedere philosophantis ingenium Plato noster & in Parmenide monstrat, & libro superiore cōfirmat. Quod Dionysius quoque Arcopagita maxime cōprobat. Procedere inquam hucusque tū radio quodam ab initio menti semel infuso, tū accedente lumine diuinitus mentes assidue collustrante. At uero quid ipsum in se bonum sit, id est diuina substantia, quemadmodum et in Parmenide, & hic ostendit, nemo per eiusmodi uias assequi potest. solum uero per has illuc denique peruenire, ubi diuinum bonum ob solam benignitatem suam amatorē suum propius accedentem & propria luce format, & calore fouet, & potestate transformat mentē, tum demum cognoscentē deum cum ipsa iam facta sit deus. Quod quidem in epistolis quoque significat. Postquam uero deum philosophus contemplatus fuerit coelestia gubernantem, tunc solum, & solus poterit terrena diuinitus gubernare. Qua quidem in re Plato Minoem laudat ab Ioue prius cōtemplando petentē leges quam ad homines promulgaret. Mitto quantum multi laudēt Scipionē, quod Ioue magistro ad remp. accedebat. Quid de Numa Pompilio dicam, ciuitatē religiosis legibus gubernantem? Nonne & Mosaicæ leges quibus dei populus diuine gubernaretur, deo ipso docente ad homines peruenērūt? Hinc Aristoxenus narrat philosophorum Indorum mysteria, quibus cōtinetur, absque diuina regula et hac quidem à deo demonstrata, non posse quicquam uel priuatim uel publice recte feliciterque unquam administrari. Quoniã uero idem Aegyptij cōpertum

pertum habebant, solis philosophis, & his quidem absolutis atque insuper sacris regni gubernacula concedebant. Atque usque adeo putabant nihil absque diuino auxilio posse feliciter agi, ut omnia publica à sacris uotisq; auspiciarentur. Nihil rursus absque diuina quadam inspiratione intelligi posse adeo asseriebant, quemadmodum refert Iamblicus, ut omnes apud illos philosophantium libri Mercurij dei nomini sint ascripti, quasi non hominum sint inuenta, sed dei. Quod Timæus quoque significat dicens philosophiam donum esse diuinum. Ciuilem quoque peritiam esse diuinum munus in Protagora & Politico docet. Atque ut ad hunc septimum redeamus, non admittit quenquam ad hanc suam reipub. gubernandam, nisi quem constiterit diuina quadam tam indole quam educatione utrunque donum diuinitus accepisse: quem solum ubique legitimum ciuem philosophumq; appellat. Sed cur diuino ad id munere opus esse dicit? Mitto nunc alias rationes. Quia uidelicet cum difficillimum cuique sit seipsum feliciter gubernare, certe impossibile est ciuitatem, ex tam multis diuersisq; compositam, cui & quotidie innumerabiles incertiq; imminet casus, beate unquam absque deo beatitudinis autore componere. Hinc factum est ut quaelibet ciuitas proprium quoddam nomen agnouerit, quasi patronum. huius uero numinis uicarium et interpretem esse Plato uult ciuitatis gubernatorem, qui instar numinis & diuina contempletur, & humanis inde prouideat. Quamobrem malos homines quasi diuini muneris omnino expertes à reipub. procul expellit. Solos autem accipit bonos. Neque tamen omnes. Nam ignaros theologiae appellat cecos atque somniantes, utpote qui rerum imagines pro rebus accipiant: stultum uero censet ciuitatis custodiam cecis somniantibusq; commendare. At uero theologos, qui nullum adhuc humanarum rerum usum teneant, non prius ad publicas res gerendas admittit, quam priuatis leuioribusq; tractandis assuefecerit. Concludit interea nulli magistratum esse dandum, nisi cuius uita sit melior magistratu, ipsumq; magistratum neque petat neque etiam appetat. Tu uero ubi Plato in erudiendo ciuili philosopho imaginem proponit spelunca, & uinculorum, & luminis cuiusdam, umbrarumq; & aquae, speluncam intellige hunc quem uidemus mundum, si ad mundum inuisibilem comparetur. Vinculum uero corpus humanum, siue potius perturbationem animi corpori alligantem. Umbras autem res omnes quae sensus mouent. Sunt enim haec uerarum rerum, id est idearum umbrae. Quod autem dicit animum non absque offensione repente tum ab inuisibili mundo descendere ad uisibile, tum uicissim ascendere, duobus more Platonico modis potes accipere: tum in hac uita, quando uidelicet absque medio ab hoc humanorum studio, ad ipsum supremum diuinorum studium, atque contra transitur: tum inter hanc uitam atque alteram. Quando scilicet anima uel impura à corporis tenebris ad diuinum migrat lumen, sub quo caligat prorsus & cruciatur: uel à diuino lumine in corpus elementale descendens diu caecit atque turbatur. Memento uero luminis proprium esse omnia facere atque demonstrare: idque est triplex, diuinum, intellectuale, uisibile. Diuinum appellari solis utriusque solem. Intellectuale, solem angelicum nominari, solis mundani solem. Uisibile denique lumen, esse caelestem solem eiusque fulgorem. Quemadmodum uero fulgor à caelesti sole per omnia se diffundens, est imago actusque solis: ita & lux quae inest soli, imago est actusque mentis angelicae. Lumen deinde in angelo diuini luminis actus est & imago. Et quemadmodum uisibile lumen in natura perspicua duntaxat recipitur, sic inuisibile in perspicua natura. Tres eiusmodi soles Iulianus Platonius in libro De Sole describens, addit ex Phoenicium theologia, uisibile lumen esse diuinum angelicæque intelligentiae actum quendam perennem per solarem fenestram ad oculos emicantem, atque inde per materias passim perspicuas quasi conuenientes sibi diffusum. Ceterum ne diffidas lumen hoc apparens esse luminis non apparentis imaginem, scito id lumen non esse corpus. Corpora enim absque offensione infectioneq; penetrat. Item non fieri propriam compositi corporis qualitatem. Alioquin & propriam requireret qualitatem elementorum calidam siue frigidam in eo precedentem, quod ipsum sit suscepturum, & recedente sole ad tempus in perspicuo remaneret. Itæ dimensionem propriae non astringi. Non enim tempore peruenit, uel partem nunc illuminat, & post partem. Adde quod amplius absque sui dissipatione implet, uicissimque in angulum sine uel sui uel uasis contractione momento se colligit. Neque proprie corporeum est, sed inter incorporea & corporea medium, & profecto propria caeli qualitas, cuius natura incorporeis est quam proxima. Communicatur quoque elementis duntaxat perspicuis, in hac ipsa perspicuitate caelo similibus: perspicuis inquam primo lumen, deinde calor: opacis autem calor primo, lumen uero non prius quam per calorem ad naturam perspicuam redigantur. Corporibus autem opacis, in quibus natura terrea dominatur, non infunditur. Non quia penetrare non possit, quandoquidem & crystallum penetrat opacis multis solidius: sed quia natura terrea à natura caelesti alienissima caelestis qualitatis capax esse non potest. Communicat tamen opacis calorem ut dixi, non tam proprium caelo quam lumen. Caelum enim quia lucet, ideo calet. Quod autem lumen à caelo in perspicua nostra diffusum, solis imago rursus debeat appellari, hinc apparet, quod ipsum est imaginum omnium communis propriaque origo. Imagines enim rerum sub ipsius fulgore resultant, ipsumque est imago tam potens, ut appareat non solum quando à speculari corpore reflit, sed etiam quando à sole profilit: quod ceteris imaginibus minime conuenit: omnes tamen incorporeae sunt: siquidem per totum momento se fundunt, eodemque in puncto absque mutua confusione sunt multae. Incorporeum ergo est et lumen, cuius id uirtute perficitur. Proinde momento solis radium secum ferre actum lucis uimque caloris. Ac per lucem quidem referre diuinæ & angelicæ intelligentiae claritatem. Per calorem uero utriusque uoluntatis charitatisque affectum. Cum uero superi, quemadmodum & artifices, opera per uoluntatem potius quam

per intelligentiam agant, merito uisibilis hic radius ex inuisibili illorum radio profluens, per calorem agit singula que gignuntur, potius quam per lucem. Immo uero per lucem agit, sed rerum imagines spirituales, per calorem uero corporeas qualitates. Calorq; hic ita dependet à luce, quemadmodum in diuinis per intellectum idealiter representantur omnia, per affectum inde surgentem omnia generantur. Nos uero hinc admoniti si natura terrea lumē cœleste non recipit, terrenos à nobis affectus longius expellamus, ut diuino lumine impleamur. Ac si ultimū corpus nō accipit primi lumē, nisi caleat inde prius simileq; reddatur, eia nos quoque mentium ultimi flagremus prius amore prima, ut amore purgati factiq; similes luceamus deinde diuinitus, ac pleno iam lumine gaudeamus. Sed reliqua iam huius septimi perstringamus. Quoniā igitur triplex lumē est, ut diximus, uisibile scilicet, & intellectuale super uisum, & diuinum super intellectum, ideo Plato in tribus gradibus mentionem hic facit de lumine, scilicet in caeuerna, in nocte, in die: tria uidelicet lumina illa significans, Ter quoq; mentionē facit de aqua, in caeuerna, in nocte, in die. sicut enim lumen & facit & demonstrat omnia, sic aqua lauat omnia atq; representat. per primum quidem significat mores, per secundum uero cōtemplationem. Et utrumq; tribus gradibus peragit. Nempe per moralē ter lauat & purgat, primo quidem amputando secundos motus per uirtutes ciuiles, deinde eosdem per uirtutes purgatorias extirpando, tertio per uirtutes animi iam purgati motus primos absolutissime moderando, unde iam ad exemplares que in deo sunt, uirtutes perueniatur, præsertim per cōtemplationem. Cuius quidem tres sunt gradus, quos refert aqua ter nominata, quatenus ipse imagines representando, refert intelligentiā. Diuina siquidem in tribus, ut ita dixerim, aquis representari uidentur. Primo quidē licet confusius, in rationibus phisicis: Secūdo distinctius in mathematicis: Tertio clarissime in metaphisicis penitus absolutis. Formas quidem phisicas Plato omnino materiales appellat. quia & cōmuni & propria materia indigent, & absq; illa cogitari non possunt. Mathematicas uero formas non adeo materiales, quia & propria non egent materia, sed aut cōmuni tātū ut dimensiones, aut nulla, ut numeri: atq; hæc sine materia licet excogitare. Diuinas deniq; formas omnino immateriales existimat, resq; ueras, quarū imagines quidē sunt mathematicæ formæ, umbra uero res naturales, mysteriū uero hoc est Pythagoricum. Cum ergo animaduertet Thaletem, Democritum, Anaxagoram, tā negligētes in rebus diuinis fuisse, quam diligētes in naturalibus, Pherecydem contra & Pythagoram Pythagoreosq; omnes mathematicorū principes, pariter summos extitisse theologos, moribusq; diuinos, merito partim ratione, partim experientia conclusit curiosum naturalium studium animam sepius à diuinis auertere. Quam & Salomon propterea occupationem pessimam iudicauit, & miseros qui nimium occuparentur in ea. Eosdem in Phædone Socrates detestatur, eos in quā qui naturalium effectuum causas, duntaxat ad qualitates quasdam elementales curiosius referentes, in eiusmodi principio & sine quiescunt, neq; summum uniuersi principium finemq; perquirunt. Quamobrē septimus hic liber ubi animam ad summum bonum solemq; id est deum, ideamq; diuinam quasi stellas conuenientibus perducit gradibus, nullam in ipso ascensu naturalis peritiæ efficit mentionem. Sed mathematicos quosdam gradus ad diuina cōmodius perducentes adducit in mediū: inter quos duo sunt puri. Arithmetica enim circa puros uersatur numeros, & geometria circa puras dimensiones. Tres uero gradus sunt mixti. Nam Musica numeris addit uoces motusq; ad auditū præcipue pertinentes. Stereometria uero dimensionibus addit pondera. Astronomia numeris dimensionibusq; cœlestes sphaeras motusq; metitur. Utitur autem Plato naturali peritiā in descensu potius quam ascensu, quemadmodū in Timæo & Philebo atque Parmenide, & alibi sepe docet. In descensu enim per diuinas naturalium causas, naturalia uult principalia demonstrari. In ascensu uero per anxiam naturalium curam, tanquā à diuinis ualde remotam, diuertere ab illis animā putat potius quam cōuertere. Omnino autē & actiones omnes etiā si honestissimæ uideantur, nihili pendit, nisi ad diuini boni imitationem consecutionemq; cōducant: & speculationes similiter omnes uel negligit, nisi ad diuinum bonum inueniendum conferant, uel etiam detestatur, si quo pacto nos inde diuertant. Proinde totum philosophiæ studium esse uult à sensibilibus conuertere ad intelligibilia, ad ipsumq; bonū, quod intelligibilium lumen est supremū, ascendere. Atq; quemadmodum se habet uisus ad uisibile summum, id est solem, sic intellectum ad summum intelligibile lumen, scilicet deū se habere. Ergo sicut sol generat oculū, & generando uim uidendi largitur, & genito actum uidendi continue præstat: sic deus & intellectum creat, creandoq; intelligendi uim præbet, & creato continue actum intelligendi. Rursus quemadmodū circa oculum nihil opus est ab arte fieri, nisi purgare ipsum atq; conuertere: ita circa intellectum duo duntaxat præstat philosophia, purgando scilicet ipsum tum à perturbationibus, tum à falsis opinionibus, atq; conuertendo per rationes exhortationesq; à sensibilibus formis ad intellectuales nobis insitas formas, perq; has ad formas intelligibiles, id est ideas. Rursus per ideas ad diuinam mentem, qua comprehenduntur idee, ab hac deniq; ad diuinum bonum, idearum principium atq; lumen. Cum ergo dicit animam à lucerna ad lunam, à luna ad solem attolli, significat à formis naturalibus ad mathematicas, ab his ad diuinas deniq; eleuari, non docendo quidē, diuina enim ut tradit in epistolis, doceri non possunt, sed purgando potius atq; conuertendo. Nam his peractis, sicut sol qui est uisibile lumē, monstrat oculo uisibilia, ita ipsum bonum quod intelligibile lumen est, intelligenda intellectui patefacit. Sed de his in Theologia nostra latissime. Itaq; nemo mirari debet Platonem, doctrinali scribendi ordine uti rariius, purgatorio uero atq; exhortatorio

tatorio, id est conuersorio semper. Post hæc nota ex eorum numero quæ sentiuntur, illa potissimum intelligentiã excitare, quæ haud plane per sensum à suis oppositis discernuntur, ideoq; intelligentia indigent discernente. Item numeros non esse corporeos. Siquidem nihil aliud numerus est quam unitas repetita. Vnitas autem nõ est corpus: non enim in partes diuiditur: quæ si fingatur diuidi, non secatur, sed potius multiplicatur: multiplicatur inquam in seipsam, non in partes ullas: pars enim qualibet toto solet esse minor. Nulla uero unitas uel maior uel minor est unitate. At qui hæc ipsa unitas numerusq; ad incorpoream nos essentiam erigunt: similiter quoque figuræ quarum ratio uera in mente reperitur potius quam in corpore. Similiter astronomia ex ordine cæli motoris ratione indagare uidetur. Eum Plato astronomũ negat superna suspicere, qui ab ipso cælo non prospexerit super cælũ, præsertim quia cælestia cum integrum non impleant ordinem, nimirum à superiore quodam & integro ordine pendent. Deridet & musicum nisi à consonantia uocis ad intellectualem se recipiat consonantie rationem. Deniq; dialecticam, id est metaphysicam siue theologiã omnibus facultatibus anteponebat, & ducẽtem omnes, & ad suũ officium utentem ministerio singularum. Officium uero eius esse, per totam ipsius quod dicitur ens, progredi latitudinem, atq; ad ipsum bonum totius entis causam se conferre, & in ipso entium ordine quid unumquodq; sit definire, rationem cuiusq; essentia assignando, quid uel quælibet sequatur essentiam demonstrare. Cæteras autẽ facultates præ huius nobilitate iudicat esse seruales. Aut enim ad opiniones hominum declinant, uel ad generationes compositionesq; inferiorum, uel ad cultum eorum quæ gignantur: aut saltẽ & si ad incorporea sese pro uiribus erigunt, nihilominus circa illa quodammodo somniãt. Quales esse inquit mathematicas disciplinas. Mox uero duo subiungit genera, essentiam scilicet, atq; generationem. Ad illam quidem intelligentiam, ad hanc autẽ opinionem existimat pertinere. Rursus in intelligentia scientiã quidem dicit essentiam consequi ad dialecticũ pertinentem, cognitionẽ uero sequi essentiã, & ad mathematicũ attinere. In opinione similiter fidẽ imaginationemq; connumerat: & per illam quidem corpora percipi, per hanc uero imagines corporũ atq; umbras. Deinde concludit cæteras facultates absq; dialectica esse cæcas. Atq; eas simul & dialecticam insuper uanas esse, nisi ipsam boni ideam perspicue nouerint, perq; ipsam in singulis sciãt à falsis uera bona discernere. Eum uero qui boni ignoraerit rationẽ, & insomnijs hic illudum turbari, & ad inferos descendente illud magis atq; uexari. Subdit eum hominem esse claudũ qui ad alterutrũ siue ad agendum siue ad speculandum ineptus sit atq; imperitus. Quapropter ad gubernandũ eligit illos, qui ad utruq; & apti natura sint, & disciplina sufficienter instructi. Interea nota mendacẽ quasi mancũ & mutilatum à rep. excludendum. Mendacem uero nominat, & qui dedita opera mentitur alijs, & qui per ignorãtiã mentitur ipse sibi. Memento & labores animi grauiores esse q̃ corporis, ideoq; in iuuentute discendũ, liberalesq; disciplinas procul à seruitute docendas. Neq; tamen dialecticam adolescentibus esse tradendam. Quod Philebus quoq; nos docet. Nã ut Phædrus quoq; distinguit, duo nobis omnium insunt duces, innata uidelicet cupiditas uoluptatum, & acquisita quedam per educationem opinio, dictans honesta et iusta nobis à legibus definita in omnibus esse seruanda. Duo uero hi duces sepius in contraria distrahunt. Quoniam uero differendi facultas si tradatur adolescentibus, opinionem honesti debilitat, unde euadunt intemperantes, immo & superbi & impij, ut in Philebo quoq; & Legibus legitur, idcirco ante trigesimum etatis annum in mathematicis erudiendi sunt, atq; in publicis negotijs per interualla pariter exercendi. Cũ uero ad trigesimum peruenerint, ad dialecticã admittendi, ita tamen ut rursus per interualla reuocentur ad publicas actiones. Tu uero differendi industriam à forma quidẽ sua Dialecticam nomina, ab exordio Logicam, à fine metaphysicam atq; Theologiã. Scito & ad eiusmodi dialecticã finem quasi diuinum homines in quinquagesimo etatis anno uocari, propterea quod ad diuinorum intuitũ purgata mente opus est atq; serena. Interea hic animaduerte quod & hic & in Theologia sepius usurpamus, à Platone notari tria quedam, radium scilicet, lumenq; & lucem. Radium quidem esse singulis mentibus sicut & oculis proprium & naturaliter insitum, Lumen uero cunctis oculis esse commune. Lucẽ deniq; diuinam præesse lumini mentium omnium communi, quemadmodum lux in sole præest lumini oculorum æque communi. Concludit ciuem postquam boni ipsius lucem & per radium inde sibi naturaliter insitum & per lumen eiusdẽ rursus infusum fuerit cõtemplatus, oportere ciuitatem ad boni ipsius exemplar pro uiribus gubernare.

DIALOGVS SEPTIMVS

DE IVSTO

OSTHÆC Naturam, inquam, nostram quod ad eruditionem & rudita Specus Platoni attinet tali quadam imagine contemplare. Finge animo subterraneũ tonis specus instar domicilium, cuius ingressus longissimus uersus lumen in atrium totum pateat. In eo homines nutritos à pueritiã ceruicem & crura ita deuinctos, ut & immobiles permanere cogantur, & ad anteriora solum prospicere, capita uero uinculis astricta circumagere nequeant. Post tergum autem superne ac procul ignis fax suspensa sit, interq; ignem & uinctos homines uia superior paulo

Ff 3 paulo